

лози клініки м. Дюссельдорф (Німеччина), Шпитальним центром університету м. Монпельє (Франція), шпиталем Віденського університету м. Відень (Австрія) та з Американсько-Австрійською фундацією та Фундацією Сороса у Зальцбурзі (Австрія).

В останні роки розпочалася підготовча робота щодо перспектив обміну викладачами та студентами медичних факультетів університетів Німеччини та США, а також завершуються переговори про стажування перспективних співробітників академії в університетах Австрії (6 молодих перспективних викладачів), США (7), Великобританії (5), Німеччини (4), Бельгії (3), Швеції (2-3), Польщі (3) у 2005 році.

Для покращання Міжнародних зв'язків та розширення списку викладачів, які можуть брати участь у стажуванні за кордоном, організовані курси молодих перспективних викладачів з удосконалення знань англійської мови.

Література. 1. Кремень Василь. Підвищення ефективності вищої освіти і науки як дієвого чинника суспільного розвитку та інтеграції в Європейське співтовариство // Вища школа. – 2003. - № 6. – С. 3 - 23. 2. Пішак В.П., Сидорчук І.Й., Ахтемійчук Ю.Т. До п'ятиріччя журналу "Буковинський медичний вісник" // Бук.мед. вісник. – 2002. – Т.6, № 2. – С. 5 - 6. 3. Пішак В.П., Сидорчук І.Й. Наукові здобутки Буковинської державної медичної академії в 2002 році // Бук. мед. вісник. – 2003. – Т. 7, № 1. – С. 3 - 6. 4. Пішак В.П., Білоус В.І. Історичний нарис про заснування та діяльність Буковинської державної медичної академії // Бук. мед. вісник. – 2004. – Т.8, № 3. – С. 214 - 221.

SCIENTIFIC ATTAINMENTS AND SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL POTENTIAL OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL ACADEMY

V.P. Pishak, M.Yu. Kolomoiets', I.Y.Sydorchuk

Abstract. The paper present the basic stages of forming and development of Bukovinian State Medical Academy – a higher medical educational institution of the IVth (the highest) level of accreditation.

Key words: higher medical educational institution, Bukovinian State Medical Academy, scientific-pedagogical staff, education, science.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald.-2004.-Vol.8. ювілейний випуск.-P.5-19.

Надійшла до редакції 9.02.2004 року

УДК 616.33/.34(477.85)

М.Ю.Коломосць, О.І.Волошин, Т.М.Христич, О.І.Федів

ДОСЯГНЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГАСТРОЕНТЕРОЛОГІЇ НА БУКОВИНІ (до 60-річчя Буковинської державної медичної академії)

Буковинська державна медична академія

Резюме. Розглянуто досягнення з проблем клінічної гастроентерології у Буковинській державній медичній академії та перспективи вдосконалення діагностики і лікування хвороб органів травлення. Пріоритетними напрямками розвитку гастроентерологічної науки на Буковині є дослідження механізмів прогресування захворювань шлунка та дванадцятипалої кишки, жовчного міхура та жовчовивідних шляхів, печінки, підшлункової залози; первинна профілактика, розробка систем генетичного скринінгу, апробація та впровадження в клінічну практику нових лікарських засобів і підходів до лікування.

Ключові слова: гастроентерологія, досягнення, перспективи розвитку, діагностика і лікування.

Останні роки характеризуються істотними досягненнями в галузі медицини, зокрема в гастроентерології. Суттєвий розвиток біохімії, молекулярної біології, біофізики, фізіології, імуногістохімії, фармакології сприяв не тільки розширенню уявлення про патологічні процеси, що відбуваються в органах травлення при різних захворюваннях, а й відкриттю нових можливостей їх дослідження на організменному, органному, клітинному та субклітинному рівнях із розробкою нових методів лікувального впливу на виявлені порушення. Завдяки створенню нових методик визначення біологічних речовин у крові та тканинах організму (імуноферментні, гістохімічні, радіоімунні тощо) на теперішній час вдалося визначити роль різноманітних численних біологічних субстанцій в етіології та патогенезі хвороб травного каналу, печінки та підшлункової залози. Досягнуто значних успіхів не тільки у розвитку фундаментальних досліджень, а й у прикладних дисциплінах.

Розробка і впровадження в практику нових методів інструментальної діагностики (ендоскопії, ультрасонографії, комп'ютерної томографії, ядерно-магнітного резонансу) дозволили уточнити, доповнити й у ряді випадків переглянути етіологію, патогенез, клінічну оцінку багатьох захворювань органів травлення, їх класифікації, тактику діагностики, лікування і профілактики.

Гастроентерологія була одним з основних наукових напрямків Чернівецького державного медичного інституту з часу його відкриття. Фундаторами *наукової школи гастроентерологів* у Чернівецькому державному медичному інституті є професор Натан Борисович Щупак та професор Володимир Адольфович Трігер.

З 1949 року та впродовж 17 років в інституті працював доктор медичних наук професор **Н.Б. Щупак**. У формуванні Н.Б. Щупака, як педагога і вченого, вирішальну роль відіграли його навчання, лікарська та науково-педагогічна діяльність під керівництвом одного з видатних діячів Київської терапевтичної школи академіка М.Д. Стражеска. У роки Великої Вітчизняної війни Н.Б. Щупак служив у діючій армії на посаді армійського терапевта, нагороджений орденами і медалями. З 1949 по 1966 рік очолював кафедру факультетської терапії. Його фундаментальні роботи з гепатології не втратили свого наукового та практичного значення і в наш час. В останні роки Щупак Н.Б. багато уваги приділяв фтизіатрії, особливо позалегеновим формам туберкульозу. Н.Б. Щупак – автор 80 наукових праць, у тому числі п'яти монографій. Під його керівництвом підготовлено два доктори та 14 кандидатів медичних наук. Серед учнів Н.Б. Щупака слід відзначити вчених Волощука О.О., Ключкову Л.С., Пішака В.П., Ляшука М.П. та інших.

Значну роль у становленні і розвитку гастроентерологічної наукової школи відіграв професор **В.А. Трігер**, який разом із професором Н.Б. Щупаком вважається фундатором цієї наукової школи у Чернівецькому медичному інституті. Професор В.А. Трігер очолював кафедру госпітальної терапії з 1950 по 1971 рік Він є представником Одеської терапевтичної школи. В Одеському медичному інституті, де він під керівництвом професора Л.Б. Бухштаба сформувався як учений і клініцист, ним були виконані кандидатська і докторська дисертації з актуальних проблем патології органів травлення. Працюючи багато років у Чернівецькому медичному інституті і маючи широке коло наукових інтересів, професор В.А.Трігер плідно керував науковими дослідженнями співробітників кафедри та практичних лікарів з актуальних проблем гастроентерології, кардіології, ендокринології.

Так, під його керівництвом виконано три докторські дисертації (О.І. Самсон, І.О. Мельник, О.М. Синчук) та 16 кандидатських дисертацій. Проблема патології органів травлення присвячена докторська дисертація О.І.Самсон та кандидатські дисертації С.Г. Федорука, К.П. Воевідки, В.М. Попової.

Вагомий внесок у розвиток наукової школи гастроентерологів належить заслуженому діячу науки і техніки України професору **Олені Іларіонівні Самсон**, яка продовжила основні наукові традиції. О.І. Самсон після закінчення Харківського медичного інституту приїхала в Чернівці вже кандидатом медичних наук і працювала на кафедрі госпітальної терапії асистентом, доцентом, професором. Під керівництвом професорів В.А. Трігера та І.Т. Курцина виконала й успішно захистила докторську дисертацію. З 1965 по 1967 рік вона очолювала кафедру пропедевтики внутрішніх хвороб, з 1967 по 1991 рік – кафедру факультетської терапії, а з 1991 р. і до кінця життя працювала професором цієї кафедри. Ідеї О.І.Самсон сформулювались у принципово новий напрям, що дозволило розробити оригінальну систему поетапного лікування хворих на гастроентерологічну патологію: стаціонар - відділення реабілітації - поліклініка - санаторно-курортне лікування. Цей метод дав потужний імпульс розвитку вітчизняної охорони здоров'я. На Буковині при поліклініках відкрилися перші гастроентерологічні кабінети, пізніше - відділення реабілітації в лікарнях, відді-

лення відновлювального лікування в санаторіях, мережа профілакторіїв. Поступово, але впевнено система етапного лікування та реабілітації впроваджувалась у медичних закладах колишнього Радянського Союзу, даючи значний лікувальний та економічний ефекти.

Оленою Іларіонівною Самсон та її учнями вперше розроблені й впроваджені в лікарську практику методики диференційованого відновлювального лікування виразкової хвороби, у тому числі із супутньою патологією гепатобіліарної системи, підшлункової залози, кишечника. Співробітниками кафедри апробовано 14 нових препаратів, серед яких гліпін (В.Н. Чорнобровий), камілозид (О.І. Самсон), метамізил (М.С. Ярома), алантон (О.І. Самсон), ліобіл (М.Ю. Коломоєць), циквалон (М.Ю. Коломоєць), алмагель та алмагель "А" (О.І. Самсон), вітамін "U" (О.І. Самсон), етерофен (Л.С. Малюх), імодіум (О.І. Самсон, Л.С. Малюх, Ю.І. Крикливоць), тидазин (Л.С. Малюх), секретин (Т.М. Христин), сугаст (Л.Д. Кушнір). Спільно з ученими Інституту біофізики АН УРСР було створено автоматизовану систему диспансеризації населення, яка відіграла важливу роль у своєчасному виявленні захворювань органів травлення.

Засвоєні та вдосконалені найбільш сучасні дослідження, у тому числі з використанням мікроелектроніки: радіотелеметрія шлунково-кишкового тракту (О.І. Самсон, В.А. Лихачов), інтрагастральна рН-метрія (В. Чорнобровий), вперше в Україні використаний метод гастробіопсії (С.Ф. Гайдичук), гастродуоденофіброскопії (Л.С. Малюх, В.Г. Глубоченко), електрофорез білків у поліакриламідному гелі (О.Ф. Гоцуляк), топографічний протеоліз шлунка та дванадцятипалої кишки, діагностичне використання інтестинальних гормонів (О.І. Волошин, Т.М. Христин), ряд нових біохімічних методів, які дозволяли здійснити доклінічну діагностику уражень шлунка, гепатобіліарної системи (О.І. Волошин, М.Ю. Коломоєць). Фундаментально розроблена проблема передвиразкових станів (О.І. Волошин). Всебічно вивчено період ремісії виразкової хвороби (М.Ф. Трояна). Могутній інтелектуальний потенціал кафедри, очолюваної професором Самсон О.І., дав змогу розробити оригінальні методи діагностики та лікування патології органів травлення. Це і перша електронно-діагностична машина "Діама-2", відзначена срібною медаллю ВДНГ СРСР, і зонди, що одночасно реєстрували секреторну і моторну функції шлунка та давали змогу досліджувати стан дванадцятипалої кишки і підшлункової залози (В.О. Калугін).

Особлива увага приділялася дослідженню місцевих мінеральних джерел (В.О. Калугін, Л.С. Малюх, В.Г. Глубоченко). Вивчено і рекомендовано до вживання 7 джерел мінеральних вод. За розробку нових методів лікування місцевими мінеральними водами Калугін В.О. був нагороджений дипломом II ступеня ВДНГ України. Видана монографія "Лечебное применение минеральных вод Буковины при заболеваниях желудка и двенадцатиперстной кишки".

Професор О. І. Самсон - автор 274 наукових праць (21 з яких надруковано за кордоном), 6 монографій: "Профилактическое лечение язвенной болезни" (1971), "Этапное лечение и реабилитация больных язвенной болезнью" (1979), "Лечебное применение минеральных вод Буковины при заболеваниях желудка и 12-перстной кишки" (1981), "Профилактика язвенной болезни" (1982), "Поликлиническая терапия" (1985), "Профилактика виразкової хвороби. Поради лікаря" (1986). Професор Самсон О.І. - автор 8 навчальних посібників, 48 раціоналізаторських пропозицій і винаходів. Вона підготувала п'яток докторів медичних наук (О.І. Волошин, В.М. Чорнобровий, Г.С. Стеценко, М.Ю. Коломоєць, Т.М. Христин) та 21 кандидата медичних наук.

Проблемам гастроентерології присвячені кандидатські дисертації учнів О.І. Самсон: В.С. Сомова, С.Ф. Гайдичука, В.М. Василюка, М.І. Ястреба, О.Ф. Гоцуляк, В.А. Кравченка, В.О. Лихачова, М.Ф. Трояна, А.Д. Ярменчука, В.М. Чорнобрового, О.І. Волошина, В.О. Калугіна, Л.С. Малюх,

Т.М. Христин, В.Г. Іліки, Г.С. Стеценка, М.Ю. Коломойця, В.Г. Глубоченка, Л.Д. Кушніра, М.В. Яцків.

Професор **Октавіан Олександрович Волощук** багато років працював на кафедрі факультетської терапії під керівництвом професора Н.Б. Щупака, а з 1970 по 1981 рік завідував кафедрою госпітальної терапії. Його діяльність була присвячена вивченню питань діагностики, порушень обміну речовин і лікування хронічних захворювань печінки та жовчовивідних шляхів. Волощук О.О. - перший буковинець - професор-терапевт, який створив оригінальний напрямок у гепатології, що дозволило обґрунтувати поняття "хронічний гепатит" як нозологічну одиницю. Він підготував двох кандидатів медичних наук (С.В. Білецький, Ф.А. Зваршхановський)

Один з найперспективніших учнів професора Натана Борисовича Щупака - **Василь Павлович Пішак**, який під його керівництвом успішно виконав і захистив кандидатську дисертацію, що була присвячена вивченню вмісту в біологічних середовищах натрію, калію, кальцію, магнію, заліза та хлоридів у хворих на хронічний гепатит і цироз печінки.

Нині В.П. Пішак – член-кореспондент АПН України, професор, ректор Буковинської державної медичної академії. Основний напрямок наукових досліджень В.П.Пішака - ендокринна система, структурна і функціональна організація хроноритмів людини і тварин. У його наукових працях показано місце і роль шишкоподібного тіла в забезпеченні функцій нирок в онтогенезі і філогенезі. Автор понад 650 наукових праць і 12 винаходів, монографій і навчальних посібників, серед яких: “Функціональна морфология органов дыхания” (1992), “Шишкоподібне тіло: морфологія” (1996), “Шишкоподібне тіло і хроноритми імунної системи (1997), “Паразитарні хвороби” (1998), “Сравнительно-патологические аспекты энергообеспечения сосудистой стенки” (1999), “Гельмінтози у дітей” (2000), “Імуноterapia та детоксикація раку” (2001), “Медицина ХХ століття в постатях” (2001).

У наукових роботах, багаторічних динамічних спостереженнях учня професора О.І.Самсон професора **Олександра Івановича Волошина** доведено, що хронічні гастродуоденіти - гетерогенна сукупність захворювань. Зокрема, підтверджено, що хронічні первинні гастродуоденіти - це передвиразковий стан, хронічні вторинні гастродуоденіти - синдром низки захворювань системи травлення та інших органів і систем, які відрізняються прогностично, за функціональним станом шлунка та методами лікування.

За допомогою інтестинальних гормонів (секретину, холецистокініну, пентагастріну) встановлено фазне порушення функціональних ендокринних зв'язків між гастродуоденальною і гепатопанкреобіліарною системами та їх роль у прогресуванні хронічного первинного гастродуоденіту.

Професором О.І.Волошином підготовлено 11 кандидатів медичних наук (Н.Б.Чернявська, О.В.Пішак, Б.П.Сенюк, В.І.Каленюк, І.В.Лукашевич, Н.М.Малкович, О.В.Глубоченко, В.Л.Власюк, Л.Д.Борейко, Т.В.Захарчук, І.В.Окіпняк).

Кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб успішно розвиває апіфіто-терапевтичний науково-практичний напрямок у гастроентерології. У тісній науковій співпраці з кафедрами медичної хімії, інфекційних хвороб на початку 90-х минулого століття років на клінічному рівні вперше у світі науково обґрунтована разова лікувальна доза пилку бджолиного, визначена тривалість дії та обґрунтована кратність добового його використання. На експериментальних моделях ерозивно-виразкових уражень гастродуоденальної зони, токсичного гепатиту, радіаційних уражень організму вивчені біохімічні, морфологічні ланки механізму дії пилку бджолиного та створені передумови до клінічної його апробації (І.Ф.Мешишен, І.В.Печенюк, Б.П.Сенюк).

Клінічні дослідження лікувальних властивостей пилку бджолиного вивчені при виразковій хворобі (Б.П. Сенюк), профілактиці уражень гастродуоденальної і гепатобіліарної систем при ревматоїдному артриті (О.В.Пішак), хронічній серцевій недостатності (Л.О.Волошина), при остеоартрозі (Н.М.Малкович), хронічному пієлонефриті (Т.О.Безрук). Досліджені нові сторони механізму лікувальної дії та вдосконалені технології лікування за допомогою галенових препаратів настоянки арніки гірської при виразковій хворобі (Т.В.Захарчук), чистотілу великого при поєднаних ураженнях гастродуоденальної і гепатобіліарної зон (І.В.Лукашевич), перстачу прямостоючого (О.В.Глубоченко), оману високого (В.Л.Васюк).

Вивчалися також лікувальні властивості мінеральних вод Буковини при ураженні системи травлення, зокрема мінеральних вод “Драчинецька”, “Долина”, “Хрешатицька”, однієї з найбільших печер Європи “Попелюшка”, досліджувалися оздоровчі властивості хліба обліпихового.

За результатами зазначених наукових досліджень опубліковані монографії: “Пилок квітковий (бджолина обніжка) в клінічній і експериментальній медицині” (О.І.Волошин, О.В.Пішак, І.Ф.Мешишен, 1998), “Оздоровчі ресурси Буковини” (О.І.Волошин, В.П.Пішак, 1999), “Основи оздоровчого харчування” (О.І.Волошин, О.І.Сплавський, 2000, 2002). У 1999 році проведена науково-практична конференція з міжнародною участю “Оздоровчі ресурси Карпат та прилеглих регіонів”, у матеріалах збірника якої опубліковано 240 статей та тез.

Згідно з викладеною науковою ідеєю в монографії “Пилок квітковий у клінічній і експериментальній медицині” в Україні створено біологічно-активну харчову добавку “Апітонік” (приватне підприємство “Плазис - ЄМ, м.Кривий Ріг) та отримано

на неї санітарно-гігієнічний висновок і дозвіл МОЗ України на її застосування з профілактично-лікувальною метою. Співробітниками кафедри та інших наукових підрозділів Буковинської державної медичної академії "Апітонік" апробований у гастроентерології, пульмонології та фізіотерапії (О.І.Волошин, О.І.Сплавський, В.П.Шаловалов, Н.М.Малкович, А.О.Шубравський). Матеріали отримали визнання на II з'їзді апітерапевтів України (Харків, 2002), IX, X конгресах СФУЛТ у (2002, 2004).

На зазначене наукове спрямування в БДМА звернута увага на одній із сесій Верховної Ради України, отримана письмова подяка колективу науковців академії на чолі з ректором чл.-кор. АПН проф.В.П.Пішаком, проректором з НДР проф. І.Й.Сидорчуком. У цьому напрямку співробітники кафедри плідно співпрацюють з комітетом МОЗ України з дослідження та впровадження в клінічну практику методів народної і нетрадиційної медицини, НДІ фітотерапії (м. Ужгород), науковцями Національного медичного університету, Івано-Франківського, Вінницького, Тернопільського медичних вищих навчальних закладів, медичного факультету технічного університету ім. К.Гаруса (м.Дрезден, ФРН), державного клінічного оздоровчого харчування в м. Юберлінген (ФРН), Київського медичного інституту Української асоціації народної медицини (м.Київ).

Перспективним напрямком продовження наукових пошуків колектив кафедри вважає дослідження оздоровчих ресурсів краю, у першу чергу лікарських рослин карпатського регіону, мінеральних вод, ефективності поєднання настоянок ряду лікарських рослин на промислово випущених популярних водах Буковини як "Валякузьминська", "Брусницька" та інші з метою випуску спеціалізованих варіантів мінеральних вод з різними настоянками та екстрактами лікарських рослин. Другим напрямком у цьому плані вбачається вивчення ефективності різних біологічно активних добавок, зокрема "Апітоніка", при захворюваннях системи травлення. Колектив кафедри має достатньо наукових розробок, щоб вступити з пропозиціями до вітчизняних фіто-фармацевтичних фірм для виробництва декількох препаратів рослинного походження. Третім напрямком колектив кафедри вбачає вивчення гастроентерологічних аспектів у кардіології, ревматології, пульмонології; розробка нових та вдосконалення існуючих технологій лікування й реабілітації хворих із мікст-патологією, переважно ліками рослинного походження.

Науково-практичний потенціал кафедри має належний досвід для започаткування в БДМА курсів тематичного вдосконалення "Актуальні питання клінічної апіфітотерапії". У цьому плані колектив кафедри займає провідні позиції в Західному регіоні України.

У 2005 року планується проведення другої науково-практичної конференції з міжнародною участю "Оздоровчі ресурси Карпат та прилеглих регіонів".

Наукові дослідження професора Тамари Миколаївни Христич у період роботи на кафедрах факультетської терапії та госпітальної терапії були присвячені вивченню зовнішньосекреторної функції підшлункової залози з використанням секретинового теста. Тамарою Миколаївною Христич, яка також є ученицею професора О.І.Самсон, доведено вплив секретину на стан кислотоутворювальної та протеолітичної функцій шлунка і дванадцятипалої кишки, запропоновано використання секретину в лікуванні хворих на виразкову хворобу дванадцятипалої кишки. Розроблена концепція про необхідність урахування стану зовнішньосекреторної функції підшлункової залози в лікуванні й рецидивуванні виразкової хвороби. Роботами професора Т.М. Христич доведена роль активації пероксидного окиснення ліпідів, стану антиоксидантної системи захисту, екзокринної функції підшлункової залози, у тому числі з урахуванням порушень хроноритмів екзо- та ендокринної функції органа, психофізіологічного стану особливості хворого (що зумовлює "внутрішню картину" захворювання, відношення хворого до захворювання та лікування). Нею обґрунтований диференційований підхід до лікування та реабілітації хворих на хронічний панкреатит за допомогою антиоксидантних засобів (етоній, пірацетам), фізіотерапевтичних - внутрішньо-тканинного електрофорезу антипротеолітичних засобів, коректорів мікроциркуляції, антибіотиків. Також вивчено можливість одночасного використання СМТ-форезу коректорів мікроциркуляції та фонофорезу солкосериліної і 10% метилурацилової мазями з урахуванням тяжкості перебігу, стану, статі, хроноритмів.

Професором Т.М.Христич підготовлено 4 кандидати медичних наук (З.А.Мельничук, Ф.В.Кузик, К.Г.Шестакова, Т.Б.Кендзерська) опубліковано 8 монографій та навчальних посібників.

Одним з найбільш перспективних і продуктивних учнів професора О.І. Самсон став Михайло Юрійович Коломоець. Він почав свою науково-педагогічну діяльність на кафедрі факультетської терапії, працюючи асистентом, а з 1983 р. – доцентом.

За період роботи на кафедрі факультетської терапії Коломоєць М.Ю. встановив: особливості вільнорадикального окиснення ліпідів та біополімерів, принципи функціонування систем протирадикального захисту, зміни азотистого обміну, порушення біоенергетики та мікроциркуляції у слизовій оболонці шлунка в осіб різного віку при виразковій хворобі із супутнім ураженням гепатобіліарної системи та кишечника. Ним виявлені окремі ланки патогенезу, деякі вікові механізми дезадаптації, характерні особливості патогенезу рецидиву виразкової хвороби при супутніх ураженнях гепатобіліарної системи та кишечника. Визначені основні механізми, що призводять до рецидиву виразкової хвороби при супутній патології, вивчені можливі шляхи компенсації та розроблені засоби адекватної направленої корекції. Професор М.Ю. Коломоєць розробив принципи та вдосконалену методику реабілітаційно-етапного лікування виразкової хвороби при супутньому ураженні гепатобіліарної системи, кишечника з урахуванням віку хворих, довів її високу медичну ефективність та переваги в порівнянні з традиційними методами. Він створив та апробував (в експерименті та клініці) високобілковий вітамінізований таблетований продукт тривалого зберігання "Біостим", розробив методику диференційованого його застосування.

У 1992 році після закінчення докторантури при Київському інституті вдосконалення лікарів і успішного захисту докторської дисертації М.Ю. Коломоєць обирається завідувачем кафедри госпітальної терапії Чернівецького державного медичного інституту. Під його керівництвом наукові дослідження кафедри активізувалися і перейшли на якісно новий сучасний рівень з використанням високоінформативних методик, а кафедра госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб стала не тільки найбільшою і найпотужнішою, а й однією з найавторитетніших в академії, добре званою в Україні.

Професор М.Ю. Коломоєць підготував одного доктора (О.І. Федів) та 20 кандидатів медичних наук (О.І. Федів, О.М. Давиденко, О.В. Андрусак, В.С. Гайдичук, Т.Я. Чурсіна, О.Л. Рак, В.В. Тимофєєв, О.С. Воевідка, Л.Д. Тодоріко, О.С. Хухліна, М.П. Антофійчук, Ж.М. Кулачек, Л.В. Фартушняк, Є.І. Шоріков, С.В. Коваленко, О.В. Каушанська, І.О. Новицька, Є.П. Ткач, І.В. Трефаненко, О.Б. Квасницька). У 2004 році під його керівництвом успішно виконана докторська дисертація доцентом Бойчуком Р.Р., виконується докторська дисертація докторантом доцентом О.С. Хухліною та 4 кандидатські дисертації.

Професор М.Ю. Коломоєць є головою Чернівецької обласної асоціації терапевтів ім. В.Х. Василенка, членом президії правління Українського товариства терапевтів, членом редакційних колегій (редакційних рад) фахових журналів "Український терапевтичний журнал", "Кровообіг та гемостаз", "Буковинський медичний вісник", "Клінічна та експериментальна патологія".

З 1994 р. співробітники кафедри госпітальної терапії вивчають процеси вільнорадикального окиснення ліпідів та біополімерів, метаболічні зміни, особливості механізмів компенсації та декомпенсації при захворюваннях травлення, цитопенічних станах на Буковині (в т.ч. в умовах дії факторів екологічної агресії), що дало можливість обґрунтувати профілактику та реабілітацію хворих. Останніми роками науковці кафедри працюють над вивченням стану системи гемостазу та метаболічних змін при різних захворюваннях внутрішніх органів. Результати виконаних з 1994 по 2004 рік наукових робіт відображені у двох докторських та 24 кандидатських дисертаціях співробітників і аспірантів кафедри, які проводили дослідження у хворих на виразкову хворобу шлунка та дванадцятипалої кишки (О.І. Федів, О.М. Давиденко, В.С. Гайдичук, О.В. Андрусак, Л.В. Фартушняк, О.Л. Рак, Ж.М. Кулачек), хронічний холецистит (О.С. Воевідка, І.В. Трефаненко), хронічний гепатит та цироз печінки (В.В. Тимофєєв, О.С. Хухліна, Є.І. Шоріков, О.Б. Квасницька), хронічний панкреатит (З.А. Мельничук, Т.Б. Кендзерська), при хронічних атеросклеротичних ураженнях кишечника (Є.П. Ткач), хронічному бронхіті та бронхіальній астмі (Л.Д. Тодоріко, С.В. Коваленко, К.Г. Шестакова, Г.І. Шумко), ішемічній хворобі серця (Т.Я. Чурсіна), гіпертонічній хворобі (О.В. Каушанська), залізодефіцитній анемії та лімфопроліферативних захворюваннях (М.П. Антофійчук), а також при ураженнях органів травлення за опікової хвороби (Р.Р. Бойчук).

Наукові здобутки співробітників кафедри широко висвітлені у вітчизняних та зарубіжних наукових виданнях, доповідалися на численних міжнародних, національних та регіональних наукових конгресах, з'їздах, конференціях, симпозіумах.

За період з 1945 по 2003 рр. співробітниками кафедри госпітальної терапії опубліковано більше 3000 наукових та навчально-методичних праць (в т.ч. 26 монографій, підручників і навчальних посібників), 5 нововведень, одержано 17 патентів на вина-

ходи, 56 посвідчень на раціоналізаторські пропозиції. Наукові розробки впроваджено в практику лікувально-профілактичних закладів України (Вінницької, Донецької, Закарпатської, Запорізької, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Луганської, Львівської, Одеської, Полтавської, Тернопільської, Харківської, Херсонської, Хмельницької, Чернівецької областей), що підтверджено відповідними актами впровадження. Результатами впровадження є підвищення якості діагностики виразкової хвороби шлунка та дванадцятипалої кишки, хронічного холециститу, хронічних дифузних захворювань печінки, хронічного панкреатиту, атеросклеротичного ураження мезентеріальних артерій, уражень травного каналу при опіковій хворобі; своєчасне виявлення критеріїв прогресування зазначеної патології органів травлення; збільшення ефективності лікування та запобігання розвитку ускладнень.

Кафедра брала активну участь в організації та проведенні багатьох наукових форумів із проблем гастроентерології, у тому числі науково-практичних конференцій „Актуальні питання реабілітації гастроентерологічних хворих” (Чернівці, 1996), „Актуальні проблеми мікроциркуляції та гемостазу при патології внутрішніх органів” (Чернівці, 2002) та Пленуму геронтологів України „Фізіологія і патологія внутрішніх органів у хворих літнього та старечого віку” (Чернівці, 1996).

Досягнення гастроентерологічної школи кафедри госпітальної терапії, клінічної фармакології та професійних хвороб Буковинської державної медичної академії під керівництвом проф. Коломойця М.Ю., а також зміни, що відбулися за цей період у галузі клінічної гастроентерології у світі, не могли не вплинути на вибір шляхів подальших досліджень, розробку перспектив удосконалення діагностики і лікування хвороб системи травлення. Одним із таких перспективних напрямків є дослідження механізмів прогресування хронічних захворювань органів травлення, поєднаних із патологією ендокринної, дихальної та серцево-судинної систем, патогенетичне обґрунтування диференційованого лікування. За допомогою клінічних, біохімічних, імунологічних, морфологічних, ультрасонографічних методів комплексно вивчаються особливості клінічного перебігу хронічних захворювань органів травлення, а також зміни метаболізму ліпідів, сполучної тканини, окиснювальної модифікації білків, системи протиокисдантного захисту, коагуляційного гомеостазу, морфофункціональних властивостей еритроцитів, морфологічних змін архітектоники печінки залежно від ступеня компенсації порушень вуглеводного обміну, наявності супровідної патології та віку хворих. Це дасть можливість встановити невідомі раніше закономірності їх прогресування і стане патогенетичним підґрунтям для розробки нових раціональних методів диференційованого лікування захворювань органів травлення залежно від віку хворих, із одночасною корекцією супровідної патології ендокринної, дихальної та серцево-судинної систем.

Значним є внесок у розвиток гастроентерологічної науки співробітників хірургічних кафедр. Засновниками хірургічної гастроентерологічної школи в Чернівецькому медичному інституті можна вважати професорів Льва Івановича Романа, Симона Абрамовича Каца та Валентина Львовича Хенкіна. Під їх керівництвом та за їх безпосередньою участю розроблялися хірургічні методи лікування захворювань органів травлення. За 60 років існування нашого вищого медичного навчального закладу викладачами та аспірантами хірургічних кафедр було успішно захищено 6 докторських і 35 кандидатських дисертацій, присвячених актуальним проблемам гастроентерології.

Найбільша увага приділялася проблемам хірургії при патології шлунка і кишечника, лікуванню перитоніту: докторські дисертації Ф.Г. Кулачека „Методи відновлення кишкової непрхідності в умовах перитоніту” (1986), Р.В. Сенютювича „Шляхи оптимізації лікування пенетруючих виразок дванадцятипалої кишки” (1989), І.Ю. Полянського „Особливості розвитку, перебігу, профілактики та лікування перитоніту при променевому ураженні” (1996), А.Г. Іфтодія „Комплексна профілактика та лікування деяких ранніх післяопераційних ускладнень з використанням постійного струму в порожнинній хірургії” (1999), О.І. Івашука „Лікування хворих похилого та старечого віку з виразкою дванадцятипалої кишки, ускладненою гострою кровотечею” (2003), кандидатські дисертації Н.А. Левицького (1966), М.І. Пуцарука (1985), С.Ф. Красенка (1987), В.В. Власова (1990), М.М. Греська (1991), В.В. Білоогого (1994), В.Д. Фундіора (1994), Б.І. Слонецького (1995), О.Й. Хомка (1996), О.І. Івашука (1997), Ф.В. Гринчука (1997), Р.І. Сидорчука (1997), В.Б. Реви (1997), О.В. Білика (1998), В.В. Андрійця (1998), В.П. Польового (2001), В.В. Максим'юка (2003), О.В. Ротаря (2004).

Чимало наукових досліджень проведено з проблем хірургічної гепатохолецистопанкреатології: докторські дисертації Л.І. Романа „Оментоорганопластика при

портальної гіпертензії" (1961), Р.І. Поляк „Функціональні та морфологічні зміни в печінці після резекції підшлункової залози" (1964), кандидатські дисертації Н.В. Грицишина (1966), В.Ф. Столяра (1975), А.Г. Іфтодія (1988), А.В. Бочарова (1998), П.М. Волянюка (2000), Д.Б. Домбровського (2002), О.А. Карлійчука (2002).

Визначна роль у розвитку хірургічної гастроентерології у Чернівецькому медичному інституті належить заслуженому діячеві науки і техніки України професору **Мількову Борису Олеговичу**, який за роки роботи в нашому навчальному закладі (з 1979 р.) підготував 4 докторів (В.Ф. Стащук, Ф.Г. Кулачек, І.Ю. Полянський, В.В. Власов) та 13 кандидатів медичних наук (С.І. Карпенко, М.І. Пуцарук, С.Ф. Красенко, А.Г. Іфтодій, В.В. Власов, В.В. Яцків, М.М. Гресько, О.А. Смірський, В.В. Білоокій, В.Д. Фундюр, А.В. Бочаров, В.П. Польовий, А.Б. Домбровський).

Найбільш вагомим внеском професора Б.О. Мількова та його наукової школи абдомінальної хірургії є розробка проблем лікування гострого панкреатиту.

Слід відзначити також чималий доробок професора **Олександра Васильовича Алексєєнка**, який очолював кафедру госпітальної хірургії з 1983 по 2002 рр. Ним та його учнями обґрунтовано застосування в хірургії внутрішньотканинного електрофорезу, розроблена і впроваджена оригінальна методика хірургічної корекції шлуково-стравохідного отвору діафрагми. Професор О.В. Алексєєнко підготував двох докторів (Р.В. Сенютович, А.Г. Іфтодій) та 10 кандидатів медичних наук, троє з них (С.С. Федорук, В.Б. Рева, О.В. Білик) захистили кандидатські дисертації з проблем гастроентерології.

Із середини 90-х років науковими дослідженнями в напрямку хірургічних аспектів патології органів травлення успішно керують учні професора Б.О. Мількова професори Ф.Г. Кулачек та І.Ю. Полянський, які зробили вагомий внесок у розвиток хірургічної гастроентерології.

Професор **Федір Григорович Кулачек** очолює кафедру загальної хірургії з 1988 року. За цей час він підготував 6 кандидатів медичних наук (Б.І. Слонєцький, О.Й. Хомко, О.І. Івашук, П.М. Волянюк, О.А. Карлійчук, О.В. Ротар).

Професор **Ігор Юлійович Полянський**, який з 1997 року завідує кафедрою факультетської хірургії, ЛОР та очних хвороб, підготував 4 кандидатів медичних наук (Ф.В. Гринчук, Р.І. Сидорчук, В.В. Андрієць, В.В. Максим'юк).

Не можна не відзначити внесок у клінічну гастроентерологічну науку науковців-рентгенологів Г.К. Бутвіна, І.Н. Зальмана, І.М. Марєги, кандидатські дисертації яких були присвячені вивченню моторної функції шлунка при виразковій хворобі, лікуванню цього захворювання мінеральними водами, функціональній діагностиці печінки при гепатитах і цирозах методом радіоіндикації з бенгальською розою ^{131} .

60-річчя своєї академії гастроентерологічна наукова школа зустрічає вагомими здобутками, маючи потужний творчий потенціал, талановиту молодь і мудрих наставників-керівників, що дозволяє з оптимізмом дивитися у майбутнє і сподіватися на нові наукові звершення і перемоги.

PERSPECTIVES AND ACHIEVEMENTS OF GASTROENTEROLOGY DEVELOPMENT IN THE BUCOVYNA REGION (dedicated to 60 anniversary of Bucovinian state medical academy)

M. Yu. Kolomoiets, O.I. Voloshyn, T.M. Khrystych, O.I. Fediv

Abstract. The achievements of the problem of clinical gastroenterology at Bucovinian State Medical Academy and perspectives of an improvement of the diagnostics and treatment of gastrointestinal tract diseases have been discussed. The most important branches of the development of gastroenterological science in Bucovina is a study of the mechanisms of the progress of stomach diseases, duodenal pathology, biliary tract pathology, liver and pancreas diseases; primary prevention, the development of genetical screening systems, an approbation and introduction into clinical practice of new remedies and ways of treatment.

Key words: gastroenterology, achievements, perspectives of development, diagnostics and treatment.

Bucovinian State Medical Academy (Chernivtsy)

Buk. Med. Herald.-2004.-Vol.8, ювілейний випуск.-P.19-26.

Надійшла до редакції 9.09.2004 року